

AZ EGÉSZSÉGÜGYI ÉS JÓLÉTI INTÉZMÉNYEK PUSZTULÁSA

Írta: Horváth Kálmán.

Az élet a küzdelmeknek, viharoknak szakadatlan láncolata s e viharoknak mindig akadtak és akadnak hajótöröttéi. Hogy miért? — hasztalan keresnénk. Az ugyanúgy gondozott rózsatövek közül miért hervad el egy, a madár fiókái közül miért nem tud egy szállni s miért hullnak a világűrbe a fényes meteorok? A miérték miértjébe, a teremtés titkaiba nem tud bepillantani halandó. El kell fogadnunk, hogy a létért való küzdelemben mindig vannak áldozatok, akik a hajótöröttek szigetein siratják vesztett csatáikat.

Az önhibájukon kívül elesettekről humanizmusból, de államérdekből is gondoskodni kell az államnak, vagy a társadalomnak. A művelt államokban eleget is tesznek e fontos szociális feladatnak s felállítják a különböző menedékhelyeket az élet hajótöröttéi számára. A művelt államok közt mi sem maradtunk el ezen a téren, amiről tanúskodhattak kórházaink, európai hírű gyermekvédelmi intézményeink, árvaházaink; a szegényházak, menházak, szeretet-házak, napközi otthonok, bölcsődék, rokkantak és elaggot-tak menhelyei, a vakok és siketnémák intézetei, nyomorék gyermekek otthona, a gyógyíthatatlanok irgalomháza és más intézmények.

A nagy háború, ez az egész világon végigseprő vihar, erősen növelte az élet hajótöröttéinek számát s amilyen mértékben szaporodtak e szerencsétlenek, ugyanúgy pusztultak kellő támogatás hiányában a befogadásukra rendelt intézmények. A hajótöröttek menedékhelyei maguk is hajótöröttekké váltak. Bezárták kapuikat, vagy csak korlátolt mértékben tudtak eleget tenni emberbaráti hivatásuknak. A nagy vihar hajótöröttéi között tehát nem szabad megfeledkeznünk a jóléti intézményekről sem, amelyek pusztulása növelte a többi hajótöröttek szenvedéseit is.

A köz- és nyilvános-jellegű kórházak a háború alatt zsúfolva voltak sebesültekkel és más természetű katonai betegekkel. Az óriási igény be vétel következtében lassanként elpusztultak felszerelési cikkeik, elkoptak berendezési tárgyaik s tönkrementek épületeik. Utánpótlásokról nem történt gondoskodás részint anyagihiány, részint a rosszul alkalmazott háborús takarékoskodás miatt, amely a hadsereg szükségletein kívül nem akart ismerni más kiadást. Azzal biztatták az egészségügyi intézményeket, hogy majd a leszerelés után bőven kárpótolják őket a hadsereg tekintélyes készleteiből, amelyek azonban a forradalomkor ellenséges kezekbe kerültek s a kórházak sohasem láttak e készletekből egy lepedőt sem.

Amit a háborúból meg tudtak menteni a kórházak, az is elpusztult, tönkrement a forradalmak s az oláh megszállás alatt. A kommunisták széthurcolták a megmaradt felszerelési cikkeket, kifosztották a raktárakat azzal, hogy központi raktárakba szállítják az anyagot s onnan osztják majd szét arányosan az összes intézmények között. Hogy az elvitt anyagokból mi került a központi raktárakba, mi nem, azt nehéz volna megállapítani, az azonban bizonyos, hogy a kórházak sohasem kapták vissza az elhurcolt készleteiket.

A megszállás azután befejezte a pusztítást s elvitte azt a keveset is, ami még volt. A legérzékenyebben érintette a kórházakat a drága és pótolhatatlan orvosi berendezések, műszerek és eszközök elrablása, a Röntgen-készülékek leszerelése, a mikroszkópok és fertőtlenítő gépek elszállítása s az egyéb kíméletlen fosztogatás. Mire az oláh-csapás is elmúlt rólunk, a kórházak teljesen kifosztva, minden anyagi segítség nélkül álltak és özönlöttek feléjük mindenfelől a betegek.

Üresek voltak a kamaráik, üresek a felszerelési raktáraik. A betegek napokig nem kaptak kenyeret, hanem csak üres főzeléken, a szovjetidőben divatossá vált tükör és gerstlin tengődtek. Súlyos betegek pusztán szalmazsákokon heverték, az operációkhoz nem volt elég fehérnemű s kötözőszer. Az elmebetegek száma ijesztően nőtt s az intézetekbe befogadottak a hiányos táplálkozás következtében rakásra pusztultak el tüdővészben. A tüzelőszerek hiánya

miatt jéghidegek voltak a kórtermek s a központi fűtéseket egyáltalában nem lehetett üzembe helyezni, mert a kazánok külföldi szénre és kokszra voltak berendezve. A betegek a saját ruháikat s a magukkal hozott ágyneműt használták, miáltal a ragályok széthurcolására bő alkalom nyílt. A kórtermekbe becsurgott az eső, mert rossz volt a tetőzet, a vízvezetéki berendezések elpusztultak, a mellékhelyiségek használhatatlanná váltak, az épületekről kívül-belül omlott a vakolat, szóval e szerencsétlen intézmények a pusztulás legszörnyűbb képét mutatták.

A népjóléti minisztérium halomszámra kapta a sürgönyöket, amelyekben az üzemek beszüntetését jelentették be a kórházak és a betegek elszállítását kérték, ha sürgős segítség nem érkezik. De a népjóléti kormány is tehetetlen volt a pénz- és anyagihiány miatt a gyökeres orvoslást illetőleg és csak a türelmet tudta hirdetni a leromlott intézményeknek. A legválságosabb időkben szerencsére segítségünkre jöttek a különböző külföldi missziók, amelyek számottevő szeretetadományokkal láttak el egyes intézményeket. Különösen a fehérnemű adományok és a kötőszerek voltak a kórházakra nézve igen becsesek. Hiba volt azonban, hogy a szétosztás a mi hatóságaink bevonása nélkül, ötletszerűen ment végbe s így az élelmesebb intézetek a többiek elől elvonták a segítséget, noha sokszor nem ezek voltak azok, amelyek leginkább rászorultak a támogatásra. A külföld támogatásával mégis elérhető volt, hogy a kórházaknak nem kellett tömegesen becsukni a kapukat a szenvedők előtt s véglegesen csak egy-két gyengébb intézmény vérzett el.

Lassanként megkezdődött azután az egészségügyi intézmények szanálása, de ez igen nehezen ment s hosszú ideig tengődtek még lerombolva a szenvedőknek e menedékhelyei. Az anyagihiány enyhülésével már csak pénzkérdés lett a kórházak rendbehozatala és fentartása, de a pénzből sem volt sohasem elég. A néhány állami intézmény kivételével a köz- és nyilvános kórházaknak a tulajdonosaik és fentartóik a vármegyék, városok és községek, de a főjövedelmüket a szegény betegek ápolási díjai révén az államtól kapják. Evégből az állam állapítja meg a napi ápolási díjakat is a költségvetésekben kimutatott és elfogadott szük-

ségeitek alapján. De reális költségvetést csinálni az inflációs időkben lehetetlen volt, hisz hétről-hétre változott a szükségletek összege. Ezért a megállapított napi ápolási díjak mindig elégtelenek maradtak s a deficitek lavinaszerűen nőttek.

Szó volt arról is, hogy államosítani fogják az összes egészségügyi intézményeket, de fedezethiány miatt ez is meghiúsult. Csak az egy gyulai kórház került állami kezelésbe. Később sikerült államsegélyeket kieszközölni a deficitek eltüntetésére s mikor pénzünk állandósult, megszűntek az ápolási díjak körül mutatkozó mizériák is. A szanálással kapcsolatban azután megoldották a kórházak talpraállításának és szükséges fejlesztésének kérdését is és ma már e sokat szenvedett intézmények ismét hivatásuk magaslátán állhatnak és segítségére lehetnek a szenvedőknek.

Az elszakított területeken fekvő kórházaink elvesztése is súlyosan érintette közegészségügyünket, mert ezeknek az intézményeknek egy része nemcsak helyi, hanem országos hivatást töltött be. Oda lett az újonan épült kassai állami kórház, elvesztek a pozsonyi, nagyváradi, aradi, temesvári, kolozsvári, szabadkai, szatmárnémeti-i hatalmas kórházak, amelyeket legalább felerészben az alföldi magyarság népesített be s most az Alföld népe kórház nélkül maradt. A nagykállói elmeógyógyintézetet a románok bombázták s tetemes károkat okoztak benne. Az oláhok kezébe került a nagyenyedi elmeógyógyintézet, amelynek betegeit szélnek eresztették. Elvesztek a gyermekkórházaink, a trachoma kórházak, a dicsőszentmártoni kórház az elmebetegek részére berendezett hatalmas családi ápolási teleppel és sok más értékes közegészségügyi intézmény, amelyeknek hiányát megérezte s megérzi még most is az egész csonka ország.

Az egészségügyi intézményeken kívül álló *jóléti intézményeket* a társadalom tartotta fenn s a társadalom pusztulásával pusztultak ezek is. Némi állami támogatás mellett egyesületi alapon működtek ezen intézmények, vagy alapítványokból tartották fenn őket. Az alapítványok, amelyeket legtöbb helyen hadikölcsönökbe fektettek, elértéktelenedtek, a tagsági díjakat nem lehetett olyan mértékben valorizálni, hogy belőlük jelentős bevételek kerültek

volna ki, gyűjtéseket a zavaros időkben nem lehetett rendezni s nem is lett volna azoknak eredménye, az államkincstár nehéz helyzetében az állami támogatás is elmaradt s így jóléti intézményeink teljesen bevétel nélkül maradtak s lehetlenné vált nemes hivatásuk betöltése. A külföldi missziók itt is szép munkát végeztek s igen sok szeretetadományt juttattak azoknak az intézményeknek, amelyeknek óriási nehézségek árán sikerűit nyitva tartani kapuikat.

A viszonyok javultával a jóléti intézményeknek is talpra állt egy része, de sokan közülök végleg elvéreztek. Elseperre őket a nagy vihar.

Amidőn tehát most az állam a közegészségügyi és jóléti intézményekre nagyobb gondot fordít, a főváros pedig különös gonddal fejleszti ilycélú intézményeit s legközelebbi beruházási tervének jelentős részét teszik a kórházi építkezések: régi hiányt pótol és helyesen felismert közszükségletet fog kielégíteni.